

พอดี

ดีที่สุด

ไชย ณ พา

ISBN 974-87875-7-5
© All Rights Reserved
by ChaiNaPol Akarasupaset

ชื่อหนังสือ
พอดีดีที่สุด

ผู้เขียน
ไชย ณ พล

บรรณาธิการ
อิมสุข อุทยานธรรม
ดร.วิภาภรณ์ เกียรติอำนาจ
นิตยา ม้วนโคกสูง

คณะศิษย์ได้รับอนุญาตจากท่านเจ้าของลิขสิทธิ์
อาจารย์ไชย ณ พล อัครศุภเศรษฐ์
ให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้เพื่อเผยแพร่ธรรมแต่กัลยาณชนผู้มีปัญญา
ท่านใดต้องการนำเนื้อหาบางส่วนไปเผยแพร่เพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม
สามารถทำได้เพียงอ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักสากล
ท่านใดต้องการหนังสือนี้ไปแจกในโอกาสต่างๆ สามารถติดต่อได้ที่ทีมงาน
ปัจจัยที่ได้รับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาขอมอบให้มูลนิธิอุทยานธรรม

ติดต่อ : sudathipc@gmail.com
www.uttayarndham.org

กล่าวเกริ่น

ความพอดดีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกความคิด คำพูด การกระทำ ทุกภารกิจ และทุกชีวิต ณ ความพอดดีนั่นเอง คือจุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และคือจุดที่ให้ประโยชน์สูงสุดที่เป็นไปได้

สิ่งใดที่ขาดหรือเกินพอดดีย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อเนื่อง ชีวิตและภารกิจที่ดำเนินไปอย่างไม่พอดดีคือภาวะขาดทุนสะสมตลอดเวลา

ดังนั้น การบริหารความพอดดีจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่พึงจัดสรรให้ลงตัวโดยพอดดี ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขและความสำเร็จของชีวิต ภารกิจ องค์กร สังคม และประเทศชาติที่
รับผิดชอบ

ไชย ณ พา

Waikiki, Hawaii

สารบัญ

ความพอดีและความไม่พอดี

ลักษณะของความพอดี

มาตรวัดความพอดี

โดยสรุป

ภาคผนวก

ณ เบื้องบาทพระศาสดา
ณ แทบทักพระองค์ธรรม
ณ หว่างอกบิตรมารดา
ณ ทหัยคู้ชีวิตแท้
และในกมลธรรมมิตรทั้งปวง
ขอบคุณตำแหน่งหนังสือนี้มอบแด่มนุษยชาติ
อานิสงส์แห่งการเขียนหนังสือนี้มอบแด่ทุกท่านที่กล่าวมา

พอดี

ดีที่สุด

ความสำเร็จทั้งหลายนั้นเกิดได้ด้วยความพอดี ณ จุดพอดี
หากไม่พอดีแล้ว ความสำเร็จก็จะยังไม่เกิดสักที มีบ้างก็ขาด ๆ เกิน ๆ
ความพอดี จึงเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จที่ต้องบริหารให้ได้

ความพอดีกับความไม่พอดี

ความพอดีและความไม่พอดีนั้น ปรากฏอยู่คู่กับปรากฏการณ์ธรรมชาติในโลกและในชีวิตตลอดเวลา และปัญญาชนในทุกยุคทุกสมัย ก็พยายามแสวงหาจุดพอดีสำหรับตน สำหรับงาน และสำหรับสังคมที่ดำรงอยู่เสมอ

เพื่อที่จะเข้าใจความพอดีชัดขึ้น เรามาทำความเข้าใจธรรมชาติแห่งความไม่พอดีก่อน
ทำไมจึงใช้คำว่าธรรมชาติแห่งความไม่พอดี เพราะธรรมชาติทั้งปวงนี้ตั้งอยู่บนโครงสร้างของความไม่พอดี

ธรรมชาติ มาจากคำว่า ธรรมะ + ชาติ

ธรรมะ แปลว่า ความเป็นจริง

ชาติ แปลว่า เกิด

ดังนั้น ธรรมชาติจึงคือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาแล้ว ปรากฏอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสถึงสัจจะของธรรมชาติไว้ประการหนึ่งว่า สิ่งใดที่มีธรรมดาเกิดขึ้นมา ย่อมตั้งอยู่ แล้วย่อมแปรปรวนสลายไป นั่นคือธรรมชาติ ส่วนธรรมที่ไม่เกิดแต่ตั้งอยู่และไม่แปรปรวนไปเรียกว่า ธรรมบริสุทธิ หรือพระนิพพานนั่นเอง

คราวนี้มาดูว่า ทำไมธรรมชาติทั้งหลายจึงเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วแปรปรวนไปไม่ถาวร คำตอบคือ เพราะธรรมชาติทั้งหลายตั้งอยู่บนความขัดแย้งอันไม่พอดี

เมื่อความขัดแย้งนั้นมีความไม่พอดีของแรงกระทำต่อกัน จึงเกิดแรงลัพธ์ใหม่ ทำให้สรรพสิ่งเคลื่อนไป เปลี่ยนแปลงไป เราลองสังเกตดู ในอะตอมใดถ้าอิเล็กตรอนมีมากกว่าโปรตอน มันจะวิ่งไปหาโปรตอนของอะตอมอื่น เมื่อพบอะตอมใดมีโปรตอนเหลืออยู่ก็จะจับตัวกันเป็นโมเลกุลใหม่ขึ้น

เมื่อโมเลกุลใหม่เกิดขึ้นแล้ว ถ้ามว่าพอดีหรือยัง คำตอบคือ ยัง

แม้ในโมเลกุลใหม่ หรือในสสารใหม่จะมีเสถียรภาพระดับหนึ่ง แต่ก็จะมีภาวะแย้งกับเสถียรภาพนั้น นั่นคือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่าชราตาทาตุ ซึ่งหมายถึงธาตุแห่งความเสื่อม ชราตาทาตุนี้ขัดแย้งกับเสถียรธาตุอยู่ ด้วยเหตุนี้ในทุกสิ่งที่เกิดมาแล้ว ตั้งอยู่ จึงมีความเสื่อม แม้ดวงอาทิตย์ก็มีจุดเสื่อมที่เราเรียกกันว่าจุดดับ ซึ่งขยายตัวมากขึ้นทุกที แม้

เซลล์ก็มีภาวะเสื่อม ร่างกายจึงแก่ง่อมชราภาพไปทุกขณะ จนถึงที่สุดก็ตายหรือสลายไป
สรรพสิ่งที่ตั้งอยู่บนความขัดแย้งอันไม่พอดีล้วนเป็นเช่นนี้เสมอ คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป
ไม่รู้จบ

ก็ในเมื่อสรรพสิ่งในธรรมชาติตั้งอยู่บนความขัดแย้งอันไม่พอดีอย่างนี้ แล้วความพอดี
มีอยู่หรือ คำตอบคือ มี มีแน่ ๆ เพราะความพอดีนั้นคือภาวะแย้งของความไม่พอดีอันเป็น
ส่วนหนึ่งในโครงสร้างของธรรมชาติเช่นกัน

ในขณะที่ความไม่พอดีมีอยู่ในโครงสร้างธรรมชาติ ส่วนความพอดีนั้นมีอยู่ใน
ปรากฏการณ์ธรรมชาติ

การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นในโลกนี้ได้ นั้น จะต้องมีความพร้อมพอดีของเหตุ ปัจจัย
และเงื่อนไข

เช่น การที่ต้นไม้ต้นหนึ่งจะงอกขึ้นมาได้ต้องพร้อมพอดีด้วยเหตุ คือ เมล็ดพันธุ์ที่ยังมี
ยาง ปัจจัยคืออาหาร (ดิน) น้ำ อากาศ แสงแดด และเงื่อนไขคือไม่ถูกทำลายโดยไฟ
สัตว์ มนุษย์ หรือภัยธรรมชาติร้ายแรง เมื่อเหตุ ปัจจัย และเงื่อนไขพร้อมโดยพอดี ต้นไม้
ต้นใหม่จึงงอกขึ้นมาได้โดยสมบูรณ์ แต่หากเหตุ ปัจจัย เงื่อนไขไม่พร้อม ต้นไม้ใหม่ก็ไม่
อาจงอกขึ้นมาได้ หรือพร้อมแต่ไม่พอดีก็อาจออกมาอย่างแคระแกร็น ลีบตาย หรือพิบัตินไป
ได้

ลักษณะของความพอดี

ถ้าจำแนกลักษณะของความพอดี สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑. ความพอดีโดยเป้าหมาย
 ๒. ความพอดีโดยภาวะ
 ๓. ความพอดีโดยกลไก
 ๔. ความพอดีโดยปริมาณ
 ๕. ความพอดีโดยฐานะ
- และ ๖. ความพอดีโดยสัมพันธภาพ

ความพอดีโดยเป้าหมาย เมื่อเรามีเป้าหมายชัดเจน การบรรลุซึ่งเป้าหมายนั้นโดย
แม่นยำคือความพอดี

สิ่งที่ควรพิจารณาในเรื่องความพอดีต่อเป้าหมาย คือ

ประการแรก สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นพอดีกับปรารถนาของเราหรือเปล่า

ประการที่สอง ปรารถนานั้นพอดีกับระดับวิวัฒนาการของเราหรือเปล่า

ประการที่สาม ทิศทางวิวัฒนาการนั้นพอดีกับเป้าหมายสูงสุดของชีวิตหรือเปล่า

ตัวอย่างเช่น เรื่องรถชนกัน การที่รถจะชนกันได้นั้นต้องประจวบเหมาะพอดีจึง
ปะทะกันได้ แต่ต้องพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นพอดีกับปรารถนาของ
คนขับหรือเปล่า โดยปกติแล้วเปล่าใช่ไหม คนขับต้องการขับรถร่วมกันบนท้องถนนอย่าง
ปลอดภัย หลีกกันพ้นหลบกันทันพอดี แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่พอดีกับปรารถนาของเขา
จึงโทษภัยขึ้น ยกเว้นเสียแต่ว่าเขาต้องการขับรถชนเพื่อทดลองความทนทาน ในกรณี
เช่นนั้น การที่รถชนกันโดยพอดีนั้นเป็นความพอดีกับวัตถุประสงค์ของคนขับด้วยจึงเกิด
ประโยชน์ที่ได้พิสูจน์ความเป็นจริง

หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง การที่ยานอวกาศลำแม่กับลำลูกโคจรมารวมกันได้อย่างแนบ
สนิทพอดีนั้น นั้นย่อมพอดีกับปรารถนาของผู้ควบคุมด้วยจึงเกิดประโยชน์มหาศาล แต่
หากยานแม่และยานลูกมารวมกันไม่ได้โดยพอดี ภัยมหันต์ย่อมเกิดตามมาเช่นกัน

ความพอดีโดยภาวะ ตัวอย่างเช่น การที่โมเลกุลของสารประกอบจะเกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้ จำนวนอิเล็กตรอนและโปรตอนในโมเลกุลนั้นต้องเท่ากันพอดี หากอะตอมใดมีจำนวนอิเล็กตรอนกับโปรตอนไม่เท่ากัน จะต้องปรับภาวะโดยไปรวมกับอะตอมอื่นจนกว่าจำนวนอิเล็กตรอนและโปรตอนเท่ากัน จึงจะเกิดโมเลกุลของสารชนิดใหม่ขึ้นได้ นี่คือการพอดีโดยภาวะ

หรือตัวอย่างเช่น คนป่วยที่ประสงค์จะหายต้องรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และไม่รับประทานสิ่งที่ทำลายสุขภาพ หากรับประทานอาหารและอาหารโดยเหมาะสม โรคก็จะหายไป กลับมาแข็งแรงสมบูรณ์ได้ดังเดิม นี่คือการพอดีโดยภาวะ แต่หากไปรับประทานอาหารที่แสดงโรค โรคก็จะกำเริบเพราะความไม่พอดีโดยภาวะ

หรือตัวอย่างเช่น การอยู่อาศัยในเมืองหนาวต้องสวมเสื้อผ้าหนา ๆ เก็บกักอากาศมิให้ถ่ายเท ให้ความอบอุ่นมาก ๆ การอยู่ในเมืองร้อนต้องสวมใส่เสื้อผ้าบาง ๆ ถ่ายเทอากาศได้สะดวกเพื่อจะได้เย็นสบาย นี่คือการพอดีโดยภาวะ

ความพอดีโดยกลไก เช่น การที่ร่างกายเราจะดำรงอยู่และทำงานได้ต้องมีกลไกอันกลมกลืนเหมาะเจาะพอดี ทั้งภายในแต่ละระบบและระหว่างระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกระบวนการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นระบบประสาท ระบบกระดูก ระบบการไหลเวียนโลหิต ระบบต่อมไร้ท่อ ระบบหายใจ ระบบย่อยอาหาร ระบบขับถ่าย ระบบสืบพันธุ์ เป็นต้น เมื่อระบบเหล่านี้มีความเหมาะเจาะพอดีโดยกลไก กายกรรมจึงเกิดขึ้นได้

หรือตัวอย่างเช่น รถยนต์ การที่รถยนต์จะแล่นไปได้ต้องมีความพอดีโดยกลไกในทุกๆระบบ ทั้งระบบตัวถัง ระบบน้ำมัน ระบบไฟ ระบบช่วงล่าง ระบบระบายความร้อนและของเสีย ระบบต่างๆ เหล่านี้ต้องทำงานสัมพันธ์กันโดยกลไกอย่างพอดี รถจึงจะแล่นไปได้

ความพอดีโดยปริมาณ ในการที่แต่ละกระบวนการต้องการปัจจัยมาขับเคลื่อนกลไกให้ดำเนินไป ก็ต้องการปัจจัยประกอบแต่ละตัวอย่างพอดีโดยประมาณ เช่น ในร่างกายมนุษย์ ถ้าความร้อนมากเกินไปก็จะเป็นไข้ ลมป่วย น้อยเกินไปอาหารก็จะไม่ย่อย อ่อนแรง หรือแม้แต่การบริโภคอาหารแต่ละครั้งก็ต้องการในปริมาณที่พอดี ถ้าขาดพอดีหรือเกินพอดีแทนที่จะแข็งแรงกลับจะทำให้อ่อนแอ วิธีการทดลองง่ายๆ ลองหยิบมะนาวมาใส่มีดซ้าสามลูก แล้วจับนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือขวาเข้าหากันให้แน่น พยายามไม่ให้หลุด

ให้ใครลองดึงนิ้วที่จับไว้ออกจากกัน ถ้านิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือขวาที่จับไว้หลุด แสดงว่า ต่อมะนาวคราวละเท่านี้มากเกินไป จะทำให้ร่างกายอ่อนแอ จากนั้นลดปริมาณมะนาวลง เหลือสองลูก และทดลองทำเช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่พอดีจะยังดึงนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือ ขวาออกจากกันได้ จากนั้นลดปริมาณมะนาวลงเหลือหนึ่งลูกและทดลองทำเช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่พอดีจะยังดึงนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือขวาออกจากกันได้ จากนั้นลดปริมาณมะนาวลงเหลือครึ่งลูก และทดลองทำเช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่พอดีจะยังดึงนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของ มือขวาออกจากกันได้ จากนั้นลดปริมาณมะนาวลงเหลือหนึ่งในสี่ลูก(ครึ่งของครึ่ง) และ ทดลองทำเช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่พอดีจะยังดึงนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ของมือขวาออกจากกันได้ ทำเช่นนี้จนพบจุดพอดี ถ้าเมื่อใดปริมาณมะนาวพอดีกับที่ร่างกายต้องการ กระแสพลังงาน ในร่างกายจะครบวงจร ร่างกายจะแข็งแรงและไม่สามารถดึงนิ้วที่จับไว้ออกจากกันได้ แต่ เมื่อใดที่ปริมาณมะนาวมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ร่างกายจะอ่อนแอและสามารถดึงนิ้วที่ จับไว้ออกจากกันได้

แม้ในเครื่องยนต์ก็ต้องการน้ำมันต่าง ๆ น้ำมันต่าง ๆ พลังต่าง ๆ ในปริมาณที่พอดี จึงจะขับเคลื่อนไปได้อย่างปกติและปลอดภัย

แม้องค์กรก็ต้องการองค์ประกอบต่าง ๆ ของกระบวนการ ทั้งคน อุปกรณ์ บรรยากาศ การทำงาน ประสิทธิภาพ ระเบียบวินัย และอื่น ๆ ในปริมาณที่พอดีจึงจะทำให้งานลุล่วงได้ อย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล

แม้สังคมและประเทศชาติก็ต้องการองค์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งอำนาจ การใช้อำนาจ การ ควบคุมอำนาจ สถาบันประกอบต่าง ๆ ระบบต่าง ๆ ระบบต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้า กฎกติกากฎ จรรยาบรรณ และวัฒนธรรมที่พอดีจึงจะตั้งอยู่ได้และดำเนินไปอย่างดี

นั่นคือความพอดีโดยปริมาณ

ความพอดีโดยฐานะ คือ การประพฤติดนโดยสมควรแก่หน้าที่ตามฐานะนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า “กิจของสมณะคือการเจริญอริศีล อริจิต อธิปัญญา การไม่หมั่นเจริญอริศีล อริจิต อธิปัญญา เป็นมลทินของสมณะ กิจของคฤหัสถ์คือการหมั่น หาทรัพย์ การไม่ชวนชวายเป็นมลทินของคฤหัสถ์” ดังนั้น การดำรงตนอย่างพอดี กับความเป็นสมณะ คือ การไม่ชวนชวैयाหาทรัพย์ แต่หมั่นเจริญอริศีล อริจิต อธิปัญญา

ความสัมพันธ์อันสม่ำเสมอ หมายถึง ความเสมอต้นเสมอปลายแห่งความคุ้นเคยและมรรยาทสัมพันธ์

ความสม่ำเสมอในความคุ้นเคย หมายถึง ไม่ห่างเหินกันจนเกินไป และไม่คลุกคลีกันจนเกินไป เมื่อหาจุดพอดีได้แล้ว ก็รักษาความสม่ำเสมออันพอดินั้นไว้

ความสม่ำเสมอในมรรยาทสัมพันธ์ หมายถึง การมีจริยาแห่งความเคารพให้เกียรติเกรงใจกันโดยสมควร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสัมพันธ์อันยั่งยืน คนจำนวนมากเมื่อรู้จักกันจนคุ้นเคยแล้ว มักจะถือวิสาสะไม่เกรงใจกัน เมื่อไม่เกรงใจก็จะไม่ให้เกียรติขาดความเคารพในกันและกัน เมื่อไม่เคารพกัน กิริยาทรมาก็จะปรากฏ ความอึดอัด ขัดแย้ง แตร้าวก็จะกำเริบ จนไม่อาจรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้ ดังนั้น ความสัมพันธ์อันพอดิ ต้องมีความสม่ำเสมอในมรรยาทสัมพันธ์โดยตลอดด้วย

มาตรวัดความพอดี

เราทำได้ทำความรู้จักกับความหมายของความพอดี และลักษณะความพอดีในรูปแบบต่าง ๆ กันมาพอสมควรแล้ว แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรแล้วว่าอะไรพอดี และอะไรไม่พอดี ซึ่งนั่นก็คือการพิจารณามาตรวัดความดี

มาตรในการวัดความพอดีที่พึงมุ่งหวัง คือความพอดีที่ดี คือความพอดีที่ความเหมาะสม แล้วอย่างไรที่เรียกว่าเหมาะสม ความเหมาะสมมีลักษณะดังนี้คือ

๑. ตรงเป้าหมายแม่นยำ
๒. มีประสิทธิภาพสูงสุด
๓. มีความลงตัวสูงสุด
๔. มีความปลอดภัยสูงสุด
๕. ให้ประโยชน์สูงสุด
๖. นำสู่ความเจริญก้าวหน้า คือ ดีขึ้นโดยลำดับจนบริสุทธิในที่สุด

การพิจารณาความพอดีสำหรับสิ่งใด ๆ ก็ตามต้องพิจารณาเชิงสัมพัทธ์ จะพิจารณาระนาบเดียวไม่ได้ จะเห็นเหตุไม่ครบ เห็นผลไม่ถ้วน จริง ๆ แล้วชีวิตในโลกเป็นภาวะสัมพัทธ์ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาเหตุ ผล ปัจจัย และเงื่อนไขให้ครบถ้วน

ตัวอย่างเรื่องความร่ำรวย หากความรวยคือเหตุ ความสุขคือผล ดังนั้น สิ่งที่สำคัญสำหรับทุกคนจึงไม่สำคัญว่ารวยแค่ไหน แต่สำคัญอยู่ที่ว่ามีความสุขแค่ไหนจากความรายนั้น อย่างเช่น เงินหนึ่งล้านบาทอาจทำให้นาย ก มีความสุขเต็มเปี่ยม ในขณะที่เงินหนึ่งร้อยล้านบาทจึงจะทำให้นาย ข มีความสุขเต็มเปี่ยม

ค่าความสุขของนาย ก กับนาย ข มีค่าเท่ากัน แต่ค่าเงินที่ทั้งสองต้องการเพื่อความทุกข์ที่เท่ากันนั้นไม่เท่ากัน

แล้วอะไรล่ะที่มากำหนดความต้องการหรือความจำเป็นพื้นฐานให้มีค่าไม่เท่ากัน นั่นคือปัจจัยหรือองค์ประกอบแห่งชีวิต ตัวอย่างเช่น หากนาย อ เป็นนักบวช แนนอนท่านไม่มีเงินเลยท่านก็เป็นสุขได้ เพราะท่านมีหน้าที่หลักคือฝึกจิต อาหารการกินและปัจจัยสี่ชาวบ้านจัดถวายให้หมด หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง หากนาย ก เป็นชายโสดและตั้งใจจะครองโสดตลอด

ชีวิต อยู่กับพ่อแม่ และตั้งใจจะอยู่ดูแลพ่อแม่ตลอดชีวิต พ่อแม่เองก็มีทรัพย์สินหรือมีบ้านนาฏ เลี้ยงดูอยู่ ในปัจจัยอย่างนี้เงินหนึ่งล้านบาทมากพอที่จะทำให้นาย ก พึ่งพอใจและรู้สึกมั่นคง ในฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง หากนาย ข เป็นนักธุรกิจมีกิจการปานกลาง ต้องรับผิดชอบพนักงานราวห้าร้อยคน มีเมียสาม ลูกสิบ หนี้สินหลายร้อยล้านด้วยปัจจัย อย่างนี้ หากนาย ข มีกระแสเงินหมุนเวียนในระบบน้อยกว่าร้อยล้าน นาย ข จะกระวน กระวายและอาจเครียด เป็นทุกข์ร้อน นอนไม่หลับ นั่นคือความพอดีตามปัจจัยที่แตกต่างกัน ของนาย อ นาย ก และนาย ข ทำให้ความจำเป็นพื้นฐานของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

นอกจากปัจจัยแล้วยังต้องดูเงื่อนไขอื่นอีก เช่น นาย อ จะดำเนินชีวิตอย่างนักบวช และมีความพอดี ณ จุดนั้นได้ต้องมีอภยาศัยรักสงบ เกิดมาในสังคมที่มีศาสนา เช่น พุทธ หรือ ฮินดู เป็นต้น นาย ก จะดำเนินวิถีชีวิตโสด อิสระและมีความพอดี ณ จุดนั้นได้ต้องเป็น คนที่เกิดมาในครอบครัวที่อบอุ่น เขามีจิตใจกตัญญู รักดี และดำรงอยู่ในสังคมสวัสดิการหรือ กึ่งสวัสดิการ และนาย ข จะดำเนินวิถีชีวิตพ่อค้าและมีความพอดี ณ จุดนั้นได้ เขาต้องเป็น คนมีความรับผิดชอบสูง ชอบแบกภาระ พร้อมเผชิญปัญหาสารพัดตลอดเวลา และเกิดมาใน สังคมเสรี เป็นต้น

ดังนั้น การจะพิจารณาความพอดีอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องพิจารณาให้ครบถ้วนทั้ง เหตุ ผล ปัจจัย และเงื่อนไขโดยรอบคอบ จึงจะหาจุดพอดีที่เหมาะสมได้

สำหรับวิธีการหาจุดพอดีสำหรับตนเองของแต่ละท่านนั้น ควรพิจารณารายละเอียด โดยลำดับ ดังนี้

๑. รู้จักตนเองและหรือภาวะที่รับผิดชอบอยู่อย่างถ่องแท้ ทั้งข้อจำกัด ข้อผิดพลาด คุณสมบัติเด่น และโอกาสแห่งการพัฒนา

๒. ตั้งใจพัฒนาตนเองและหรือองค์กรที่รับผิดชอบอยู่ ส่งสภาวะอันเป็นที่สุดอย่าง ต่อเนื่องเชิงระบบด้วยความเพียร ความอดทน ความเมตตา และการอภัยต่อตนเองและ ต่อกันและกัน

๓. หมั่นปล่อยวางสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องสู่ความสำเร็จ ท่ามกลางปฏิบัติการด้วยการ กลั่นกรองความอยากให้เป็นความเหมาะสม การพัฒนาภาวะให้เป็นหน้าที่ การปรับพันธะ

ให้เป็นสมะ + พันธะ (สัมพันธ์) และการทรงอุเบกขาในท่ามกลางความวุ่นวายสับสน และการชำระความดีให้เป็นความบริสุทธิ์เสมอ

หากทำได้ดังนี้ เราจะค่อย ๆ เห็นความพอดีสำหรับตนเองชัดเจนโดยลำดับ เมื่อเห็นชัดก็จะเลือกวิถีชีวิตได้เหมาะสม เมื่อเลือกวิถีชีวิตได้เหมาะสมก็จะวางตัวได้ถูกต้อง และดำเนินชีวิตอย่างแม่นยำพอดีสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จสูงสุดของชีวิต

ดังนั้น ต่อไปนี้จะคิดอะไร วางแผนใด ๆ ตัดสินใจใด ๆ พุดเจรจาปราศรัยกับใคร ทำอะไร บริหารกิจใด ๆ จงกลั่นกรองหาค่าความพอดีก่อนเสมอ

การบริหารความพอดีเป็นภารกิจที่ประณีตละเอียดอ่อน ต้องใช้สติที่สมบูรณ์ ปัญญาที่แจ่มใสจึงจะบริหารความพอดีได้ ซึ่งผู้มุ่งสู่ความสำเร็จอันเป็นยอดทั้งหลายต้องถ่อมแท้ และฝึกฝนให้ชำนาญ ผู้ที่บริหารความพอดีได้โดยสมบูรณ์ คือสุดยอดนักบริหาร เพราะทุกสิ่งที่เขาทำจะไม่พลาดเลย และได้ประโยชน์สูงสุดเสมอ

โดยสรุป

ความพอดีนั่นคือจุดสุดยอดแห่งการบริหารชีวิต กิจการ สังคม ประเทศชาติ และ ธรรมชาติ เพราะจุดพอดีคือจุดที่ให้ประโยชน์สูงสุดที่เป็นไปได้ อะไรที่ขาดพอดีหรือเกินพอดี ย่อมไม่ได้ประโยชน์สูงสุด และหากขาด ๆ หรือเกิน ๆ มากเข้า ก็คือ ความเสียหายอันไม่จำเป็นนั่นเอง

ประเทศไทยเสียหายไปบ้างในประวัติศาสตร์เพราะขาดความพอดีนั่นเอง แม้ขณะนี้ยังไม่บังเกิดประโยชน์สูงสุดก็เพราะยังไม่มีระบบการบริหารความพอดี

องค์กรใด ชีวิตใดไม่มีระบบการบริหารความพอดีก็จะเป็นดังประเทศไทยที่ผ่านมา ดังนั้น ทุกคนต้องรู้จักและชำนาญในความพอดี

แต่ความพอดีเป็นเรื่องประณีต ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง กระนั้นผู้มีปัญญาอันล้ำลึกย่อมเห็นได้ ใครค้นพบความพอดีได้เสมอย่อมเก่งกาจกว่าการได้ปริญญาหน้าสิบใบ เขาย่อมพบขุมทรัพย์ยิ่งใหญ่กำกุกุญแจแห่งความสำเร็จไว้ได้

แล้วโยเล้าเจ้าจะไม่เริ่มมองความพอดีในทุกสิ่งเสียแต่บัดนี้